

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Confederation

Federal Department of Economic Affairs,
Education and Research EAER

State Secretariat for Economic Affairs SECO

ЖІНКИ ТА ЧОЛОВІКИ НА КЕРІВНИХ ПОСАДАХ В УКРАЇНІ

ЖІНКИ ТА ЧОЛОВІКИ НА КЕРІВНИХ ПОСАДАХ В УКРАЇНІ

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ
ВІДКРИТИХ ДАНИХ
ЄДРПОУ

ВЕРЕСЕНЬ 2017

Цей звіт підсумовує результати статистичного аналізу, проведеного з метою висвітлити гендерний розподіл керівників юридичних осіб та приватних підприємців в Україні. Він має на меті заповнити певні прогалини у гендерно дезагрегованій статистиці шляхом аналізу відкритих урядових даних. Гендерно дезагреговані дані є ключовими для вивчення гендерних особливостей в економічній активності, підвищення обізнаності громадськості та розроблення ефективних політик і програм щодо підвищення економічної спроможності жінок, а отже, сприяють досягненню Цілей Сталого Розвитку (ЦСР), зокрема цілі 5 «Гендерна рівність».

Дослідження проведено в рамках проекту Програми розвитку ООН в Україні «Зміцнення бізнес-об'єднань малих і середніх підприємств», що впроваджується за фінансової підтримки Державного секретаріату Швейцарії з економічних питань, та у співпраці з ГО «Ліга ділових та професійних жінок України» та Українським центром суспільних даних.

Партнери дослідження:

www.socialdata.org.ua

ГО «Ліга ділових та
професійних жінок
України»

business.wu.cn.ua

Над дослідженням працювали:

Координація проекту: **Андрій Горбаль, Юлія Голованова, Андрій Заїка**

Програмування і підготовка даних: **Ренат Насрідінов**

Аналіз: **Оксана Сидорук, Андрій Горбаль**

Візуалізація: **Андрій Горбаль, Євген Шульга, Оксана Сидорук**

Карти: **Сергій Васильченко**

Думки, висновки чи рекомендації належать авторам та упорядникам дослідження і не обов'язково відображають погляди ПРООН, інших агенцій ООН або Швейцарської Конфедерації.

Матеріал, наведений у цьому дослідженні, є об'єктом авторського права. Оскільки ПРООН вітає поширення своїх знань, цю публікацію можна відтворювати, повністю або частково, в некомерційних цілях і за умови наведення повного посилання на неї.

Карти, графічні зображення тощо слугують як ілюстрації та не обов'язково відображають позицію ПРООН, інших агенцій ООН або Швейцарської Конфедерації щодо правового статусу жодної країни або території чи делімітації кордонів.

Програма розвитку ООН в Україні
Кловський узвіз, 1. Київ 01021, Україна
Тел.: +380 (44) 253-9363
www.ua.undp.org

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Confederation

Federal Department of Economic Affairs,
Education and Research EAER
State Secretariat for Economic Affairs SECO

ЗМІСТ

Список аббревіатур	7
ВСТУП	9
1. МЕТОДОЛОГІЯ.....	13
1.1. Досліджувані питання	13
1.2. Дещо про базові поняття, використані у дослідженні.....	14
1.3. Обробка даних ЄДРПОУ	16
1.4. Про що говорять і про що не говорять дані ЄДРПОУ?.....	17
2. ГЕНДЕРНИЙ РОЗПОДІЛ КЕРІВНИКІВ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ І ФІЗИЧНИХ ОСІБ–ПІДПРИЄМЦІВ	19
2.1. Гендерна структура зайнятості в Україні.....	19
2.2. Що показують дані ЄДРПОУ	21
2.3. Галузі, де керівниками є переважно жінки.....	24
2.4. Галузі, очолювані переважно чоловіками.....	32
2.5. Регіональні особливості гендерного розподілу керівників підприємств та ФОП	35
2.6. Тренди щодо гендерного розподілу керівників за розміром населеного пункту.....	39
3. ВИСНОВКИ	45

ПЕРЕЛІК РИСУНКІВ

Рис. 1.	Економічна активність жінок віком 15-70 років	20
Рис. 2.	Економічна активність чоловіків віком 15-70 років	20
Рис. 3.	Частка жінок та чоловіків серед керівників юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців відповідно до записів ЄДРПОУ	21
Рис. 4.	Частка жінок серед активних фізичних осіб-підприємців	22
Рис. 5.	Частка жінок серед керівників юридичних осіб	22
Рис. 6.	Розподіл керівників та ФОП за статтю в межах кожної секції КВЕД	23
Рис. 7.	Частка жінок та чоловіків серед керівників юридичних осіб в галузі освіти	27
Рис. 8.	Найпоширеніші види діяльності юридичних осіб, у яких переважають організації, очолювані жінками	28
Рис. 9.	Частка жінок та чоловіків серед фізичних осіб-підприємців в оптовій та роздрібній торгівлі	29
Рис. 10.	Найпоширеніші види діяльності фізичних осіб-підприємців, у яких переважають жінки	31
Рис. 11.	Найпоширеніші види діяльності юридичних осіб, у яких переважають організації, очолювані чоловіками	32
Рис. 12.	Частка жінок серед керівників юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців в регіонах України	35
Рис. 13.	Частка жінок серед керівників юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців у структурі секцій, розділів та класів КВЕД	

ЖІНКИ
ТА ЧОЛОВІКИ
НА КЕРІВНИХ
ПОСАДАХ
В УКРАЇНІ

ПЕРЕЛІК ТАБЛИЦЬ

Таблиця 1.	Види діяльності юридичних осіб, у яких переважають організації, очолювані жінками	27
Таблиця 2.	Види діяльності фізичних осіб-підприємців, у яких переважають жінки	29
Таблиця 3.	Види роздрібною торгівлі, у яких серед фізичних осіб-підприємців переважають жінки	30
Таблиця 4.	Інші види діяльності фізичних осіб-підприємців, у яких переважають жінки	30
Таблиця 5.	Види діяльності юридичних осіб, в яких переважають організації, очолювані чоловіками	32
Таблиця 6.	Частка жінок-керівників юридичних осіб у галузях, в яких переважають організації, очолювані чоловіками	33
Таблиця 7.	Частка жінок серед керівників юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців за типом та розміром населеного пункту	41
Таблиця 8.	Частка жінок та чоловіків серед керівників юридичних осіб за видом економічної діяльності, типом та розміром населеного пункту	41
Таблиця 9.	Частка жінок та чоловіків серед фізичних осіб-підприємців за видом економічної діяльності, типом та розміром населеного пункту	42
Таблиця 10.	Основні види економічної діяльності жінок – фізичних осіб-підприємців за типом та розміром населеного пункту	43

ПЕРЕЛІК КАРТ

Карта 1.	Частка жінок серед керівників юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців в областях України.	36
Карта 2.	Частка жінок серед керівників юридичних осіб в областях України.	36
Карта 3.	Частка жінок серед фізичних осіб-підприємців в областях України	37
Карта 4.	Частка жінок серед керівників юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців у районах та містах обласного значення України	38
Карта 5.	Частка жінок серед керівників юридичних осіб у районах та містах обласного значення України	38
Карта 6.	Частка жінок серед фізичних осіб-підприємців у районах та містах обласного значення України	39

СПИСОК АБРЕВІАТУР

ЄДР	Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців
ЄДРПОУ	Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України
ІПН	Індивідуальний податковий номер
КВЕД	Класифікація видів економічної діяльності
КОАТУУ	Державний класифікатор об'єктів адміністративно-територіального устрою України
МОП	Міжнародна організація праці
ООН	Організація Об'єднаних Націй
ПРООН	Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй
ФОП	Фізична особа-підприємець
ЦСР	Цілі Сталого Розвитку

ВСТУП

У вересні 2015 року в рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку відбувся Саміт ООН зі сталого розвитку та прийняття Порядку денного розвитку після 2015 року, на якому було затверджено нові орієнтири розвитку. Підсумковим документом Саміту «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» було затверджено 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР) та 169 завдань.

Серед ЦСР важливе місце посідає гендерна рівність, що є ключовою для реалізації «Порядку денного в галузі сталого розвитку 2030», який передбачає «всеосяжну повагу до прав людини та людської гідності» та світ, в якому «кожна жінка та дівчина користується повною гендерною рівністю та в якому усунуті усі юридичні, соціальні та економічні перешкоди на шляху розширення її прав та можливостей». Порядок денний 2030 утворює гендерну рівність не лише як фундаментальне право людини, але і як необхідне підґрунтя для мирного, процвітаючого та сталого світу.

На аспектах гендерної рівності сфокусована не лише ЦСР 5. Питання гендерної рівності також інтегровані в інші Цілі Сталого Розвитку, які мають комплексний і неподільний характер і забезпечують збалансованість усіх трьох компонентів сталого розвитку: економічного, соціального та екологічного.

Розширення можливостей жінок та скорочення гендерного розриву у сферах охорони здоров'я, освіти, ринку праці та ін. сприяє зниженню бідності, зростанню темпів економічного розвитку, збільшенню продуктивності праці, підвищенню стійкості громад тощо. Відповідно, неспроможність розв'язати проблеми гендерної нерівності та дискримінації жінок перешкоджатиме досягненню ЦСР. Сталого розвитку неможливо досягти без усунення видимих і невидимих бар'єрів, які стримують більше половини (53,7%) населення.

На жаль, попри усе більше визнання ролі гендерної рівності як каталізатора сталого розвитку, нерівність усе ще існує у світі. Вона проявляється у таких аспектах:

- нерівний доступ жінок до економічних ресурсів, включаючи земельні ресурси та право власності, фінансових кредитів, розроблення та трансферу технологій, природних ресурсів та фінансування екологічних програм;
- дискримінація жінок на ринку праці, яка проявляється у нерівній оплаті праці, нерівних можливостях та незахищеній зайнятості;
- непропорційне навантаження на жінку у частині неоплачуваної праці (догляд за дітьми, людьми похилого віку та хворими тощо);
- низький рівень участі жінок у прийнятті рішень;
- насильство щодо жінок;
- непропорційний вплив на жінку зміни клімату, природних катаклізмів та погіршення стану навколишнього середовища¹.

¹ UNDP SUPPORT TO THE INTEGRATION OF GENDER EQUALITY ACROSS THE SDGs INCLUDING GOAL 5.

Специфіка гендерних проблем України в загальних рисах відображає невідповідності у становищі жінок і чоловіків, властиві розвиненим країнам світу. Зокрема, відсутні помітні гендерні дисбаланси у доступності для населення базових суспільних послуг, можливостях здобуття освіти та реалізації економічної активності. Водночас жінки мають у середньому нижчі доходи, ніж чоловіки, та виконують більшу частину неоплачуваної роботи з виконання сімейних обов'язків у домогосподарствах. Разом з тим вплив гендерних стереотипів зумовлює поширення таких явищ, як професійна сегрегація зайнятості за ознакою статі, невміння розпізнавати прояви гендерно зумовленої дискримінації, низька обізнаність населення щодо форм домашнього насильства та відсутність звичної практики звернення постраждалих по допомогу².

Окремої уваги потребує проблема непропорційного представлення жінок у сфері прийняття рішень, на керівних позиціях в установах, організаціях та підприємствах. Низка досліджень вказує, що лідерство жінок в економічному житті (господарській діяльності) є важливим фактором сталого розвитку та зростання на рівні країни, громади чи окремої фірми³.

Проблема даних

Брак гендерно дезагрегованих статистичних даних не дозволяє повною мірою оцінити відмінності у позиціях чоловіків і жінок в економічній сфері в Україні. Зокрема, органи влади не надають статистичну інформацію щодо статі власників та керівників підприємств чи організацій, а отже, важко оцінити поширеність жіночого бізнесу, тенденції динаміки розподілу чоловіків і жінок на керівних посадах або у складі органів управління організацій та підприємств тощо. При цьому більшість європейських країн застосовують гендерний підхід до статистики підприємницької діяльності, у тому числі для вимірювання активності жінок у бізнесі.

Якісні гендерно дезагреговані дані є ключовим фактором для розроблення й упровадження політики підтримки рівних можливостей в економічній сфері, насамперед їх розширення для жінок. Крім цього, додаткові статистичні дані допоможуть повноцінно вимірювати прогрес на шляху досягнення ЦСР.

Дані про жінок-керівників та жінок-підприємниць є також надзвичайно важливими для формування належної інфраструктури підтримки жіночого підприємництва та професійної діяльності, зокрема жіночих бізнес-асоціацій, створення спеціалізованих програм та надання послуг для підтримки жіночого підприємництва тощо.

²Цілі Сталого Розвитку: Україна. Національна доповідь, Київ, Міністерство економічного розвитку і торгівлі, 2017 р.

³Women in Business and Management: Gaining Momentum. Global Report. International Labour Organization, 2015.

Про дослідження

В Україні завдяки суттєвому прогресу у сфері відкриття державних даних масив Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців (ФОП) та громадських формувань (ЄДРПОУ) є доступним у форматі відкритих даних.

Статистичний аналіз на основі даних ЄДРПОУ дозволяє зробити певні висновки щодо гендерного розподілу керівників підприємств та організацій, а також приватних підприємців, і заповнити у такий спосіб певні прогалини в статистиці. Це дослідження є спробою поглянути на тенденції лідерства чоловіків і жінок у офіційно зареєстрованих установах, організаціях та підприємствах, у тому числі у розрізі галузей та видів діяльності (за Класифікацією видів економічної діяльності КВЕД-2010), а також регіонів, типів населених пунктів.

Окрім висновків щодо чоловіків і жінок на керівних позиціях, дослідження також демонструє можливості роботи з відкрити даними, що оприлюднюються державою, для громадських організацій, бізнес-асоціацій та, власне, самих органів влади.

1. МЕТОДОЛОГІЯ

1.1. ДОСЛІДЖУВАНІ ПИТАННЯ

Питання гендерної рівності, зокрема щодо жіночого підприємництва, ролі жінок і чоловіків на керівних посадах, у бізнесі, дебатуються вже досить давно. Щодо гендерної нерівності в Україні переважно існують такі уявлення:

«ЦЕ ЖІНОЧА СФЕРА ДІЯЛЬНОСТІ»: жінки частіше працюють у тих сферах, які пов'язані з традиційно жіночими видами діяльності у домогосподарстві (догляд та навчання дітей, харчування (вирощування продуктів харчування, приготування їжі), виробництво та догляд за одягом та інше побутове обслуговування, нагляд за станом здоров'я членів сім'ї, організація відпочинку).

«СКЛЯНА СТЕЛЯ»: жінки працюють як наймані працівники нижчої та середньої ланки у багатьох галузях, але нечасто стають першими особами установ та організацій чи бізнесу.

Якщо лишити осторонь низку законодавчих положень, які в принципі дискримінують жінок щодо доступу до тих чи інших видів зайнятості (зокрема до величезної кількості посад у армії), переважно без відповіді залишалися такі питання: 1) частка жінок на керівних посадах; 2) роль жінок у бізнесі як власниць бізнесу чи керівниць підприємств; 3) дисбаланс жінок та чоловіків (у першу чергу, керівників чи власників) за галузями або ж у детальному вимірі за регіонами.

Запитання, на які ми спробували дати відповіді у цьому дослідженні, такі:

1. Наскільки великим є гендерний дисбаланс серед керівників організацій та підприємців в Україні?
2. У яких галузях та видах діяльності більше керівників-жінок, з чим це може бути пов'язано?
3. Чи існують якісь регіональні чи географічні особливості гендерного розподілу керівників та підприємців?
4. Наскільки ситуація в Україні відрізняється від стану справ в інших країнах?
5. Виявити, наскільки тези та стереотипи щодо «жіночих сфер» та «скляної стелі» застосовні до України і яка ж, усе-таки, роль жінки-лідера в економічному житті?

Наявні статистичні дані хоча й проливають деяке світло на гендерну проблематику праці та лідерство жінок у бізнесі, проте вони не достатньо детальні, щоб відповісти на ці питання. В Україні відсутня система збирання і публікації гендерних даних щодо керівників бізнесу.

Втім, відкриття даних та нові можливості використання сучасних підходів до обробки даних дозволяють зробити певні висновки щодо розподілу за статтю керівників бізнесу, державних підприємств, ФОП. Так, Міністерство юстиції України, починаючи з квітня 2016 року, публікує на порталі відкритих даних (data.gov.ua) набори відкритих даних – базу ЄДРПОУ (у дещо урізаному вигляді).

Відкриті дані ЄДРПОУ були використані як основний масив даних у аналізі, результати якого представлені далі. Також для порівняння використовувались інші дані, а саме:

- дані про економічну активність (що включає зайнятість) населення в Україні (Державна служба статистики України, 2016 р.), отримані за результатами регулярного вибіркового обстеження населення(домогосподарств) з питань економічної активності, що проводиться за методологією МОП;
- дані про чисельність наявного населення України (Державна служба статистики України, 2013 р.);
- дані про економічну активність населення в країнах Європи (Eurostat – статистична служба ЄС).

1.2. ДЕЩО ПРО БАЗОВІ ПОНЯТТЯ, ВИКОРИСТАНІ У ДОСЛІДЖЕННІ

Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України (ЄДРПОУ)

– статистичний реєстр підприємств в Україні, автоматизована система збирання, накопичення та обробки даних про підприємства та організації усіх форм власності, а також їх відокремлені підрозділи – філії, відділення, представництва тощо. Правовий статус реєстру регулюється «Положенням про Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України в редакції від 22 червня 2005 р., № 499. Метою реєстру є забезпечення єдиного державного обліку підприємств та організацій усіх форм власності.

КВЕД – класифікація видів економічної діяльності. Класифікаційні позиції складаються з коду і назви, кодове позначення позицій КВЕД має таку структуру:

Y – секція (літери латинської абетки);	XX.X – група;
XX – розділ;	XX.XX – клас.

Код ЄДРПОУ – унікальний ідентифікаційний номер юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств та організацій України. Для фізичних осіб — підприємців замість коду ЄДРПОУ використовується індивідуальний податковий номер (ІПН), але у відкритих даних ІПН не публікують, оскільки це вважається персональними (чутливими) даними.

Стан – обліковий стан суб'єкта економічної діяльності в інформаційних системах Міністерства юстиції. Може набувати значень: «zareєстровано», «припинено», «в стані припинення», «zareєстровано, свідоцтво про державну реєстрацію недійсне», «порушено справу про банкрутство», «порушено справу про банкрутство (санация)». Для цілей цього дослідження використовувалися лише записи зі станом «zareєстровано» – тобто активні.

Дані Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань оприлюднені на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних у вигляді масиву у форматі XML. Ось так у цьому масиві виглядає запис про одну юридичну особу:

```
<RECORD>
<NAME>БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД "КРИЛА ДИТЯЧИХ НАДІЙ"</NAME>
<SHORT_NAME />
<EDRPOU>26193516</EDRPOU>
<ADDRESS>10004, Житомирська обл., місто Житомир,
Богунський район, ПР-Т МИРУ, будинок 63, квартира 80</ADDRESS>
<BOSS>ПЕСТОВ ЮРІЙ АНАТОЛІЙОВИЧ</BOSS>
<KVED />
<STAN>в стані припинення</STAN>
</RECORD>
```

Про фізичну особу – підприємця:

```
<RECORD>
<FIO>ХАМБУР АЛЛА ГЕОРГІВНА</FIO>
<ADDRESS>87592, Донецька обл., місто Маріуполь, Іллічівський район, ВУЛИЦЯ
ПАПАНИНА, будинок 48-A</ADDRESS>
<KVED>47.11 Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно
продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами</KVED>
<STAN>zareєстровано</STAN>
</RECORD>
```

Таких записів у базі понад 6 мільйонів.

Фізична особа – підприємець (ФОП) – людина, що здійснює своє право на підприємницьку діяльність за умови її державної реєстрації в порядку, встановленому законом. На момент проведення дослідження у наборі відкритих даних Міністерства юстиції щодо фізичних осіб – підприємців була наявна така інформація:

- прізвище, ім'я, по батькові;
- основний вид діяльності за КВЕД;
- адреса;
- стан.

Юридична особа — організація, створена і zareєстрована у встановленому законом порядку. Юридичними особами є як комерційні, так і державні та громадські організації. На момент проведення дослідження у наборі відкритих даних Міністерства юстиції щодо юридичних осіб була наявна така інформація:

- повна назва;
- код ЄДРПОУ;
- П. І. Б. керівника;
- стан.
- скорочена назва;
- адреса;
- основний КВЕД;

1.3. ОБРОБКА ДАНИХ ЄДРПОУ

Хоча у публічно доступних файлах Мінюсту, опублікованих на порталі відкритих даних data.gov.ua, відсутнє окреме поле «стать», вони містять прізвище, ім'я та по-батькові фізичних осіб – підприємців та керівників юридичних осіб.

Відповідно, використання спеціалізованого програмного забезпечення дає можливість ідентифікувати стать фізичної особи – підприємця або керівника юридичної особи з реєстру, використовуючи для ідентифікації суфікси по батькові «-ович / -ич» для чоловіків та «-івна / -івна» для жінок (у випадку українських імен) та «огли» для чоловіків і «кизи» для жінок у випадку деяких тюркських імен.

Попередні, найбільш загальні висновки аналізу масиву були представлені широкій громадськості та обговорені під час Всеукраїнського бізнес-фесту «Ліга жіночого успіху», що відбувся у Чернігові 19–20 травня 2017 р. Результати більш глибокого аналізу даних ЄДРПОУ у гендерному розрізі представлено у цьому звіті.

Обробка первинних даних, завантажених із Порталу відкритих даних, з метою ідентифікації статі керівника юридичної особи або фізичної особи - підприємця відбувалася за допомогою мови програмування Python із застосуванням бібліотеки lxml, а також за допомогою системи керування базами даних PostgreSQL.

Етапи обробки

1. Синтаксичний розбір завантажених з Єдиного державного веб-порталу відкритих даних файлів XML (розбір суфіксів по батькові для визначення статі, а також розбір адрес реєстрації на складові частини — області, райони областей та населені пункти) та їх конвертація в формат CSV (для забезпечення інтероперабельності в подальшому).
2. Створення файлів у форматі CSV:
 - перелік міст обласного значення України;
 - дані щодо кількості населення міст України;
 - допоміжні довідники на основі Класифікації видів економічної діяльності (КВЕД-2010), а також перехідних таблиць із ДК 009-96 «Класифікація видів економічної діяльності» і КВЕД-2005 до КВЕД-2010.
3. Створення відповідної структури реляційної бази даних та імпорт підготовлених на попередніх етапах файлів CSV до цієї бази даних.
4. Отримання необхідних для проведення дослідження даних визначеної структури та рівня агрегації на основі SQL-запитів до створеної бази даних.

Під час синтаксичного розбору оприлюднених Міністерством юстиції даних ЄДРПОУ виявлено ряд недоліків як у самій базі ЄДРПОУ, так і в опублікованій у вигляді відкритих даних її обмеженій версії (детальніше про недоліки див. у розділі «Щодо відкритих даних Міністерства юстиції»). Відкриті дані ЄДРПОУ містять лише основний вид діяльності (клас) за КВЕД, вказаний під час реєстрації юридичної особи або фізичної особи – підприємця, а також адресу реєстрації юридичної особи чи ФОП.

Отже, ми могли робити аналіз за:

- секціями КВЕД (галузі);
- розділами КВЕД, на які додатково поділяються секції;
- класами КВЕД, або конкретними видами економічної діяльності,

а також за географією:

- за регіонами реєстрації;
- за районами;
- за типом населеного пункту (місто / село);
- за розміром (чисельністю населення) населеного пункту, додавши до аналізу дані щодо населення кожного міста (дані Держстату «Чисельність наявного населення України», але за 2013 рік, оскільки є обґрунтовані сумніви щодо того, наскільки адекватно дані за 2014–2016 роки відображають внутрішню міграцію).

Усього у масиві даних станом на 27 червня 2017 р. містилося 6 051 623 записів. Варто зауважити, що цей показник включає в себе як активних (обліковий стан «zareєстровано»), так і неактивних суб'єктів, тобто діяльність яких уже припинена або які перебувають у стані припинення. Для аналізу використовувався масив лише активних юридичних осіб та ФОП, що містив 2 706 837 записів.

1.4. ПРО ЩО ГОВОРЯТЬ І ПРО ЩО НЕ ГОВОРЯТЬ ДАНІ ЄДРПОУ?

НАЯВНІ ВІДОМОСТІ

- Про кількість zareєстрованих юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців
- Про те, що певну діяльність zareєстровано як діяльність ФОП
- Про стать керівників та zareєстрованих підприємців
- Про те, в яких галузях більшою чи меншою мірою жінки є керівниками та zareєстрованими підприємцями

ВІДСУТНІ ВІДОМОСТІ

- Про масштаби діяльності (обіг коштів чи кількість співробітників); про «неформальний сектор», адже маємо справу лише із zareєстрованими організаціями та фізичними особами-підприємцями
- Про те, чи є особа дійсно підприємцем і має власну справу, чи є працівником, оформленим як ФОП
- Про стать власників підприємств – юридичних осіб або частку власності, яка належить жінкам, та участь жінок в управлінні на інших посадах, ніж керівник
- Про те, в яких галузях працює більше жінок, більше чи менше вони заробляють

2. ГЕНДЕРНИЙ РОЗПОДІЛ КЕРІВНИКІВ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ І ФІЗИЧНИХ ОСІБ–ПІДПРИЄМЦІВ

2.1. ГЕНДЕРНА СТРУКТУРА ЗАЙНЯТОСТІ В УКРАЇНІ

Рівень зайнятості серед жінок в Україні зіставний з середнім рівнем за країнами Європи, а розрив у рівні зайнятості між жінками та чоловіками є нижчим, ніж у середньому по ЄС.

Рівень зайнятості серед жінок в Україні близький до показника в таких країнах, як Хорватія (57%), Італія (52%), Греція (47%) та є нижчим, ніж у середньому за країнами ЄС (65%), відповідно до даних Євростату. Втім, порівняння зі статистикою країн ЄС не є абсолютно коректним, оскільки інформація подається за різними віковими діапазонами – 15–70 в Україні та 20–64 в ЄС. Віковий діапазон в Україні охоплює ще 11 років із періодів молодшого (15–19) та старшого (65–70) віку, коли загалом менше громадян є економічно активними. Без урахування цих вікових груп рівень зайнятості в Україні був би вищим.

За даними Державної служби статистики, серед жінок віком 15–70 років 44% є економічно неактивними (не працюють і не шукають роботу), водночас серед чоловіків таких лише 31%.

Нижчий рівень зайнятості жінок спричинений їхньою нижчою економічною активністю (зокрема, у період 25–59 років).

За даними Державної служби статистики України, рівень зайнятості серед жінок в Україні є нижчим, ніж серед чоловіків (52% та 62%, відповідно).

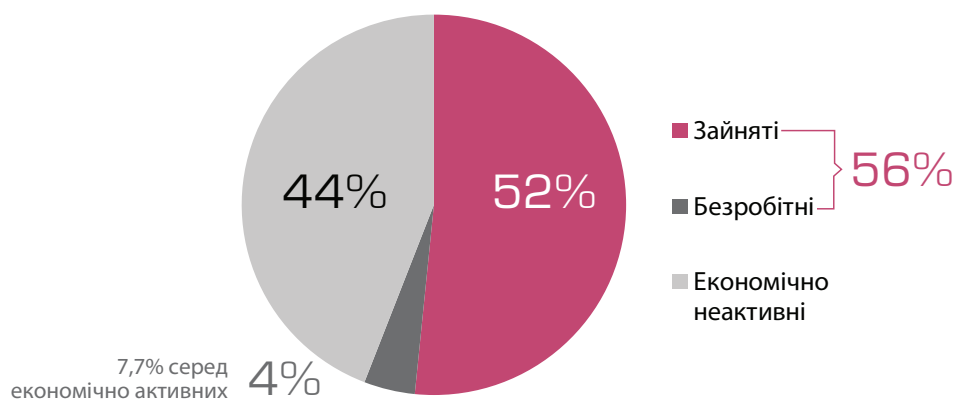

Рис. 1. Економічна активність жінок віком 15-70 років

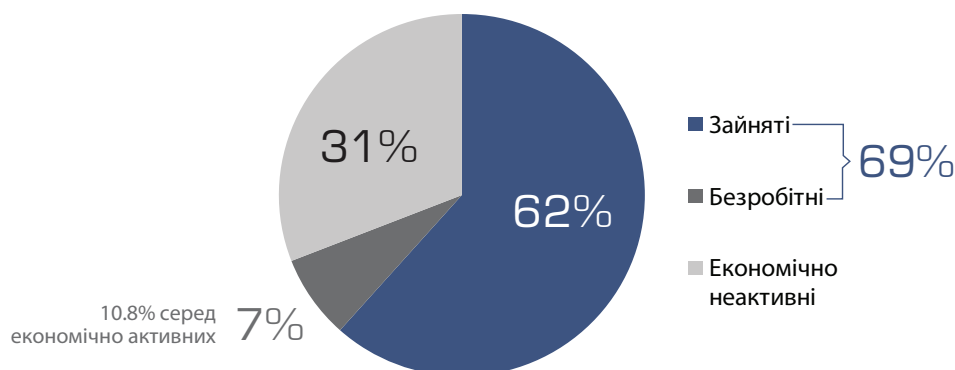

Рис. 2. Економічна активність чоловіків віком 15-70 років

ЖІНКИ
ТА ЧОЛОВІКИ
НА КЕРІВНИХ
ПОСАДАХ
В УКРАЇНІ

Розподіл економічно неактивного населення за віком показує, що найбільша його частка припадає на вікові групи 15–24 (період навчання) та 60–70 (пенсійний вік). У цих вікових групах перебуває 67% економічно неактивних чоловіків. За даними Державної служби зайнятості, основними причинами економічної неактивності для чоловіків у 2016 р. були пенсійний вік (для 54%) та навчання (29%).

Водночас серед економічно неактивних жінок на вікові групи 15–24 та 60–70 припадає лише 57% (проти 67% серед чоловіків), а отже, 43% економічно неактивних жінок перебувають у віці 25–59. Пенсійний вік так само є основною причиною неактивності (52% жінок), але другою ключовою причиною (29% жінок) є виконання домашніх обов'язків або перебування на утриманні.

Серед жінок 87% зайнятих є найманими працівниками (проти 82% серед чо-

Зайняті жінки частіше працюють за наймом і, відповідно, рідше є роботодавцями та самозайнятими особами (порівняно з чоловіками).

ловіків). Водночас серед жінок менше самозайнятих (12% проти 16% серед чоловіків) та роботодавців (0,8% проти 1,5%).

Отже, серед усіх самозайнятих осіб на жінок припадає 42%, а серед роботодавців – 32% жінок.

Статистика зайнятості частково підтверджує уявлення про «скляну стелю» (про те, що жінки можуть працювати у нижчій та середній ланці, але з меншою ймовірністю обійматимуть керівні посади). Водночас третина усіх роботодавців є жінками.

Дані Держстату та Державної служби зайнятості, хоча й проливають деяке світло на гендерну проблематику праці та лідерство жінок у бізнесі, не є достатньо детальними. Так, у відкритому доступі відсутня гендерна статистика на галузевому рівні та на рівні населеного пункту. І тут у нагоді стають відкриті дані Мінюсту – масив ЄДРПОУ.

2.2. ЩО ПОКАЗУЮТЬ ДАНІ ЄДРПОУ

Результати аналізу даних ЄДРПОУ є близькими до даних національної статистики зайнятості: частка жінок-керівників загалом (серед усіх активних суб'єктів економічної діяльності) становить 40%.

Втім, цей рівень досягнуто, головним чином, за рахунок фізичних осіб-підприємців, що складають 63% усіх суб'єктів економічної діяльності: частка жінок серед всіх активних ФОП складає 46%. Водночас серед юридичних осіб частка жінок-керівників є нижчою: вони очолюють 30% підприємств та організацій. Це означає, що в Україні жінки майже

Серед усіх самозайнятих осіб на жінок припадає 42%, а серед роботодавців – 32% жінок

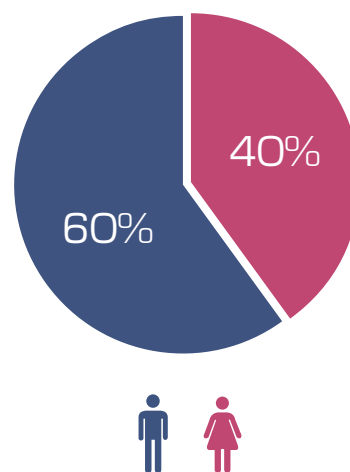

Рис. 3. Частка жінок та чоловіків серед керівників юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців відповідно до записів ЄДРПОУ

нарівні з чоловіками можуть вести власну справу як підприємець (ФОП), проте набагато менш імовірно, що жінка очолить підприємство чи організацію (включно з державними та різними громадськими формуваннями).

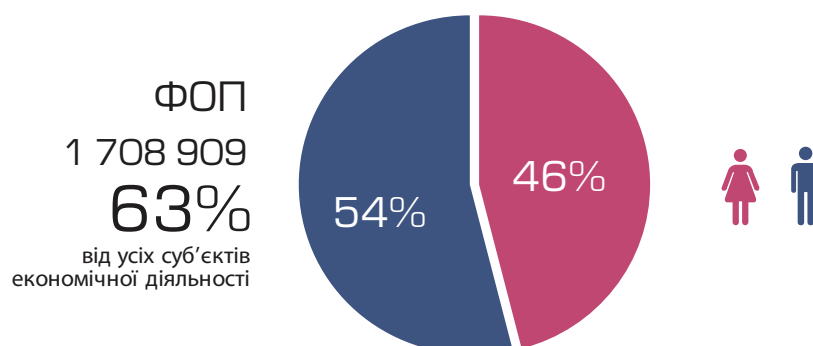

Рис. 4. Частка жінок серед активних фізичних осіб-підприємців

ЖІНКИ
ТА ЧОЛОВІКИ
НА КЕРІВНИХ
ПОСАДАХ
В УКРАЇНІ

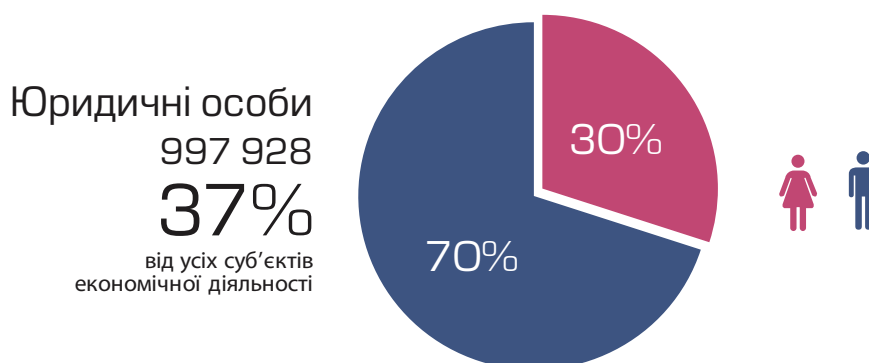

Рис. 5. Частка жінок серед керівників юридичних осіб

При цьому важливо враховувати, що рівень зайнятості серед жінок в Україні через їхню нижчу економічну активність є меншим, ніж серед чоловіків.

Завдяки наявності даних про основний вид діяльності юридичної особи чи ФОП у Єдиному державному реєстрі, можна проаналізувати, які галузі (секції КВЕД) та види діяльності очолювані переважно жінками, які – переважно чоловіками, а які є гендерно збалансованими.

Розподіл керівників та ФОП за статтю
в межах кожної секції КВЕД

Рис. 6. Розподіл керівників та ФОП за статтю в межах кожної секції КВЕД

2.3. ГАЛУЗІ, ДЕ КЕРІВНИКАМИ Є ПЕРЕВАЖНО ЖІНКИ

Гендерний розподіл керівників юридичних осіб за галузями

Загалом (серед юридичних осіб та ФОП разом) освіта – єдина галузь, де більшість керівників (69%) є жінками.

Галузями з високою часткою жінок-керівників також є «Державне управління й оборона, обов'язкове соціальне страхування» та готельно-ресторанний сектор («Тимчасове розміщення й організація харчування»). Втім, у цих галузях частка жінок-керівників складає 52–53%, що характеризує їх радше як гендерно збалансовані.

В освітніх закладах частка жінок-керівників зменшується з віком учнів: жінки є керівниками у 98% випадках для дошкільної, у 87% для початкової, у 68% для середньої освіти.

ЖІНКИ
ТА ЧОЛОВІКИ
НА КЕРІВНИХ
ПОСАДАХ
В УКРАЇНІ

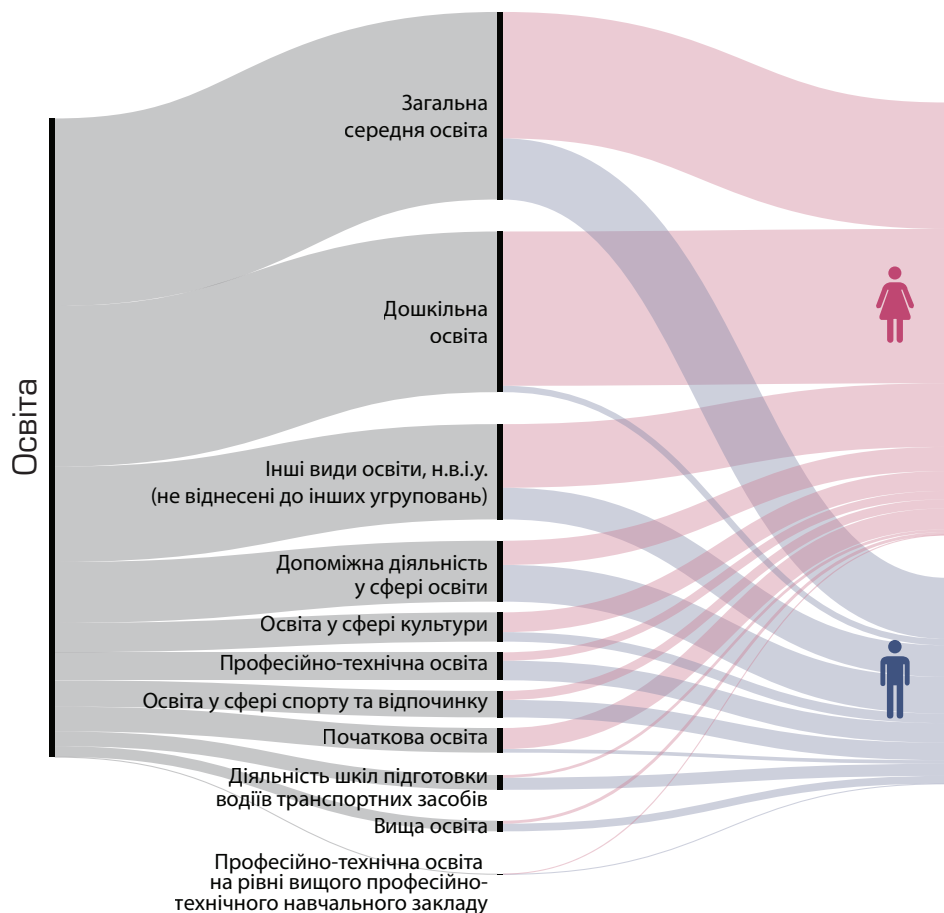

Рис.7. Частка жінок та чоловіків серед керівників юридичних осіб в галузі освіти

Серед юридичних осіб освіта є єдиною галуззю, очолюваною переважно жінками (71% жінок-керівників), вона нараховує 44 тис. підприємств та організацій.

Окремі види діяльності, де організації очолюють переважно жінки, – це бухгалтерський облік та аудит, туризм, салони краси, концертні зали, профспілки, заклади соціальної допомоги.

Таблиця 1. Види діяльності (клас КВЕД) юридичних осіб, у яких переважають організації, очолювані жінками

Частка керівників-жінок	Загальна кількість юридичних осіб	Вид діяльності (клас КВЕД)
61%	1959	Діяльність туристичних операторів
62%	3979	Діяльність туристичних агентств
62%	25062	Діяльність професійних спілок
62%	4526	Діяльність у сфері бухгалтерського обліку й аудиту; консультування з питань оподаткування
66%	1349	Функціонування театральних і концертних залів
66%	1431	Освіта у сфері культури
68%	1825	Регулювання у сферах охорони здоров'я, освіти, культури та інших соціальних сферах, крім обов'язкового соціального страхування
68%	16575	Загальна середня освіта
77%	1689	Надання послуг перукарнями та салонами краси

Якщо говорити про найпоширеніші види діяльності (код за КВЕД, який є основним у понад 5 000 юридичних осіб), то жінки-керівники суттєво переважають (становлять понад 60%) лише в дошкільній і загальній середній освіті та у діяльності профспілок.

Частка жінок серед фізичних осіб-підприємців за галузями

Серед ФОП великою за кількістю суб'єктів галуззю (114 тис. ФОП), де жінки становлять більшість (65%), є «Надання інших видів послуг». Окрім готельно-ресторанного бізнесу (близько 60 тис. ФОП), до гендерно-нейтральних галузей з невеликою перевагою жінок (53%) належить «Оптова та роздрібна

Жінки-керівники суттєво переважають (становлять понад 60%) лише в дошкільній і загальній середній освіті

Частка жінок серед керівників юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців у структурі секцій, розділів та класів КВЕД

997 928
юридичних осіб
чоловіки і жінки разом

Юридичні особи

30%
жінок –
керівниць

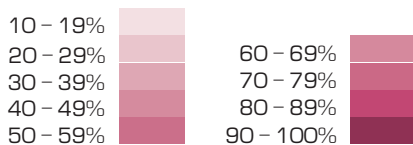
1 708 909
ФОП
чоловіки і жінки разом

Фізичні особи –
підприємці

46%
жінок –
підприємниць

Ширина кожного «поток»
відповідає кількості
юросіб або ФОП-ів
у відповідній категорії

Інтенсивність кольору
позначає % жінок
серед керівників та ФОПів:

Дані: Відкриті дані ЄДРПОУ (Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань), опубліковані на data.gov.ua, 27 червня 2017 р.

Розподіл між керівниками юридичних осіб та фізичними особами – підприємцями.

Структура секцій КВЕД за кількістю юридичних та фізичних осіб. Інтенсивність кольору позначає % жінок у кожній підгрупі. Ширина лінії відповідає кількості осіб.

Галузі економіки – за кількістю зареєстрованих у них юросіб та ФОПів (чий основний КВЕД належить до відповідної секції).

частка ФОП
у секції КВЕД G
(895 951 особа)

жінок у цій групі:
53%
(477 938 осіб)

торгівл

секція КВЕД G
«Оптова та
роздрібна торгів

48% жінок
серед керівників
юросіб та ФОП

освіта

державне управління й оборона; обов'язкове соціаль

сільське господарство

будівництво

діяльність у сфері адміністра
та допоміжного обслуговува

охорона здоров'я

фінансова та страхова діяль

надання інших
видів послуг

мистецтво, спорт, розваги та в

переробна пром

професійна, наукова та

операції з нерухомим

готелі, громадське харчу

транспорт

інформація та тел

Освіта

	Кількість суб'єктів у класі	Кількість серед них жінок	% жінок у класі
85.10 Дошкільна освіта	14206	13918	98
85.20 Початкова освіта	2163	1888	87
85.31 Загальна середня освіта	16666	11424	69
85.32 Професійно-технічна освіта	2486	753	30
85.42 Вища освіта	935	255	28
85.51 Освіта у сфері спорту та відпочинку	2342	814	35
85.52 Освіта у сфері культури	2571	1783	69
85.53 Діяльність шкіл підготовки водіїв транспортних засобів	1311	247	19
85.59 Інші види освіти, н.в.і.у.	8289	5745	69
85.60 Допоміжна діяльність у сфері освіти	5145	2183	42

Надання інших індивідуальних послуг

	Кількість суб'єктів у класі	Кількість серед них жінок	% жінок у класі
96.01 Прання та хімічне чищення текстильних і хутряних виробів	2631	1190	45
96.02 Надання послуг перукарнями та салонами краси	60340	56583	94
96.03 Організування поховань і надання суміжних послуг	3226	1272	39
96.04 Діяльність із забезпечення фізичного комфорту	3457	1807	52
96.09 Надання інших індивідуальних послуг, н.в.і.у.	15385	6896	45

Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування

Добувна промисловість

Водопостачання, каналізація, відходи

Рибне господарство

Лісове господарство та лісозаготівлі

Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг

Будівництво споруд

Спеціалізовані будівельні роботи

Будівництво будівель

Діяльність із працевлаштування

Діяльність охоронних служб та проведення розслідувань

Оренда, прокат і лізинг

Діяльність туристичних агентств та операторів

Адміністративна та допоміжна офісна діяльність, інші допоміжні комерційні послуги

Обслуговування будинків і територій

Соціальна допомога і догляд

Охорона здоров'я

Фінансові послуги, страхування, пенсії

Допоміжна діяльність у сферах фінансових послуг і страхування

Ремонт комп'ютерів, побутових виробів і предметів особистого вжитку

Функціонування бібліотек, архівів, музеїв та інших закладів культури

Діяльність у сфері творчості, мистецтва та розваг

Діяльність у сфері спорту, організування відпочинку та розваг

Виробництво машин і устаткування, н.в.і.у.

Поліграфічна діяльність, тиражування записаної інформації

Виробництво меблів

Виробництво одягу

Виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування

Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції

Ремонт і монтаж машин і устаткування

Оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини та корка, крім меблів

Виробництво харчових продуктів

Інше виробництво

Ветеринарна діяльність

Наукові дослідження та розробки

Інша професійна, наукова та технічна діяльність

Діяльність у сферах архітектури та інжинірингу; технічні випробування та дослідження

Діяльність головних управлінь (хед-офісів); консультування з питань керування

Рекламна діяльність і дослідження кон'юнктури ринку

Діяльність у сферах права та бухгалтерського обліку

Тимчасове розміщування

Діяльність із забезпечення стравми та напоями

Авіаційний, водний транспорт; пошта і кур'єри

Складське господарство та допоміжна діяльність у сфері транспорту

Наземний і трубопровідний транспорт

Телекомунікації (електрозв'язок)

Виробництво кіно; ТБ і радіо

Видничча діяльність

Надання інформаційних послуг

Комп'ютерне програмування, консультування та пов'язана з ними діяльність

Оптова та роздрібна торгівля автотранспортними засобами та мотоциклами, їх ремонт

Оптова торгівля

Роздрібна торгівля

Розділи КВЕД, що входять до секції КВЕД G «Оптова та роздрібна торгівля»:

- 45 - Оптова та роздрібна торгівля автотранспортними засобами та мотоциклами, їх ремонт

- 46 - Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами

- 47 - Роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами

Розділи КВЕД - більш детальні види діяльності, з яких складаються секції КВЕД.

Ширина лінії: кількість зареєстрованих ФОПів та юрсіб. Інтенсивність

кольору: % жінок серед керівників та ФОПів у відповідному виді діяльності.

торгівля, ремонт автотранспортних засобів та мотоциклів». Завдяки великій кількості ФОП у цій галузі (близько 900 тисяч осіб) її особливості значною мірою визначають загальний гендерний розподіл серед них.

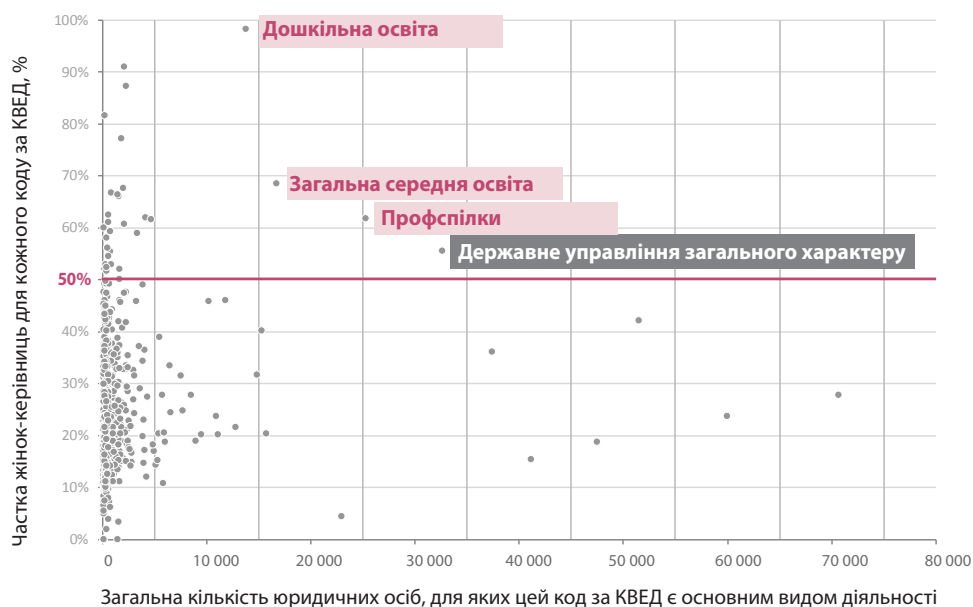

Рис. 8. Найпоширеніші види діяльності юридичних осіб, у яких переважають організації, очолювані жінками

ЖІНКИ
ТА ЧОЛОВІКИ
НА КЕРІВНИХ
ПОСАДАХ
В УКРАЇНІ

Оптова та роздрібна торгівля є основним видом діяльності для 53% приватних підприємців України. При цьому важливо розуміти, що «Оптова та роздрібна торгівля» для ФОП – це переважно роздрібна торгівля і в ній суттєво переважають жінки.

На рівні окремих кодів за КВЕД існує більше видів діяльності, де переважають жінки-підприємці. Найбільше останніх працює у салонах краси (58 тис. ФОП, з них 94% жінок) та надає послуги з бухгалтерського обліку та аудиту (8,6 тис. ФОП, з них 82% жінок).

Жінки складають 60–76% ФОП у багатьох видах роздрібної торгівлі (насамперед у сфері торгівлі продуктами харчування).

Жінки складають
60–76% ФОП у
багатьох видах
роздрібної торгівлі

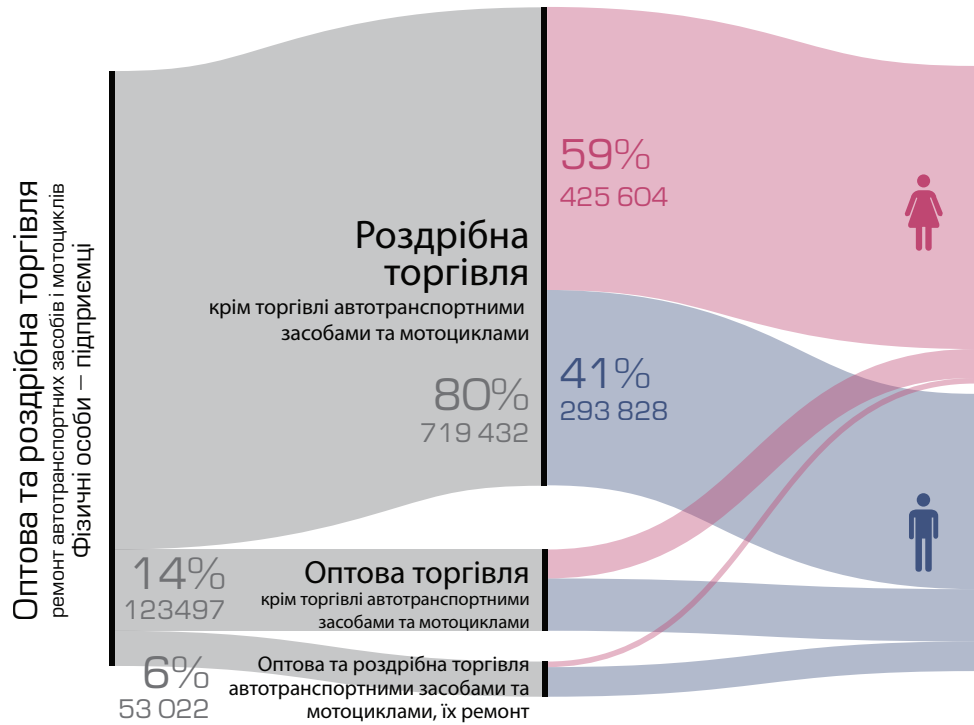

Рис. 9. Частка жінок та чоловіків серед фізичних осіб-підприємців в оптовій та роздрібній торгівлі

Таблиця 2. Види діяльності (клас КВЕД) фізичних осіб-підприємців, у яких переважають жінки

Частка жінок-ФОП	Загальна кількість ФОП	Вид діяльності (клас КВЕД)
82%	8608	Діяльність у сфері бухгалтерського обліку й аудиту; консультування з питань оподаткування
87%	45	Початкова освіта
91%	325	Денний догляд за дітьми
91%	615	Дошкільна освіта
94%	58651	Надання послуг перукарнями та салонами краси
97%	808	Надання соціальної допомоги без забезпечення проживання для осіб похилого віку та інвалідів

Таблиця 3. Види роздрібної торгівлі (клас КВЕД), у яких серед фізичних осіб-підприємців переважають жінки

Частка жінок-ФОП	Загальна кількість ФОП	Вид діяльності (клас КВЕД)
60%	91335	Інші види роздрібної торгівлі в неспеціалізованих магазинах
62%	55291	Роздрібна торгівля з лотків і на ринках харчовими продуктами, напоями та тютюновими виробами
62%	128020	Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами
74%	30976	Роздрібна торгівля одягом у спеціалізованих магазинах
76%	80788	Роздрібна торгівля з лотків і на ринках текстильними виробами, одягом і взуттям

Також понад 60% жінок – серед ФОП, що займаються туризмом, виробництвом одягу та текстильних виробів, постачанням готових страв, послугами перекладу.

Таблиця 4. Інші види діяльності фізичних осіб-підприємців, у яких переважають жінки

Частка жінок-ФОП	Загальна кількість ФОП	Вид діяльності (клас КВЕД)
65%	4953	Постачання інших готових страв
70%	2831	Надання послуг перекладу
71%	8832	Ремонт інших побутових виробів і предметів особистого вжитку
72%	6034	Діяльність туристичних агентств
76%	4963	Виробництво іншого верхнього одягу
76%	5101	Інші види освіти, н.в.і.у. (не віднесені до інших угруповань)
78%	2382	Виробництво іншого одягу й аксесуарів

Понад 70% жінок серед ФОП, хто вказав «Ремонт інших побутових виробів і предметів особистого вжитку» як свій основний вид діяльності за КВЕД під час реєстрації. Очевидно, йдеться про майстерні з ремонту одягу. Причому це єдиний клас діяльності у відповідному розділі («Ремонт комп'ютерів, побутових виробів і предметів особистого вжитку»), де суттєво переважають жінки. Інші класи цього розділу – такі як ремонт взуття, годинників, комп'ютерів, техніки, меблів – є суто «чоловічими», частка чоловіків тут складає від 87% до 94%.

**Ремонт взуття,
годинників,
комп'ютерів, техніки,
меблів – є суто
«чоловічими»**

Але якщо в цілому говорити про сфери прикладання праці, де жінки-підприємниці становлять більшість, то серед найбільш ємних за чисельністю підприємців видів діяльності (що налічують понад 20 тис. ФОП) такими є окремі види роздрібної торгівлі та послуги салонів краси.

Діяльність жінок-керівників та підприємців дійсно частіше пов'язана зі сферами, за які традиційно відповідала жінка у домогосподарстві та громаді:

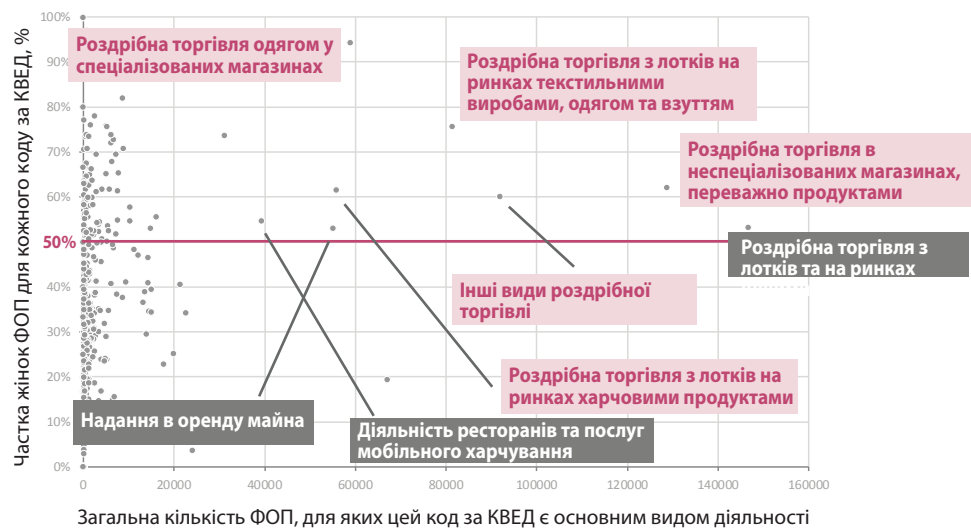

Рис. 10. Найпоширеніші види діяльності фізичних осіб-підприємців, у яких переважають жінки

догляд за дітьми, приготування їжі, виробництво одягу (а також роздрібна торгівля продуктами та одягом), догляд за зовнішністю, догляд за оселею та прийняття гостей, дозвілля (мистецтво та відпочинок), облік коштів (рад-

ше українська особливість), допомога та добробут громади (соціальна допомога, профспілки).

Втім, 30–40% керівників організацій (окрім закладів освіти) та 10–40% підприємців у цих галузях та видах діяльності є чоловіками.

2.4. ГАЛУЗІ, ОЧОЛЮВАНІ ПЕРЕВАЖНО ЧОЛОВІКАМИ

Галузі, де абсолютна більшість (майже або понад 80%) керівників є чоловіками, – це транспорт, будівництво, сільське господарство, добувна промисловість та енергетика.

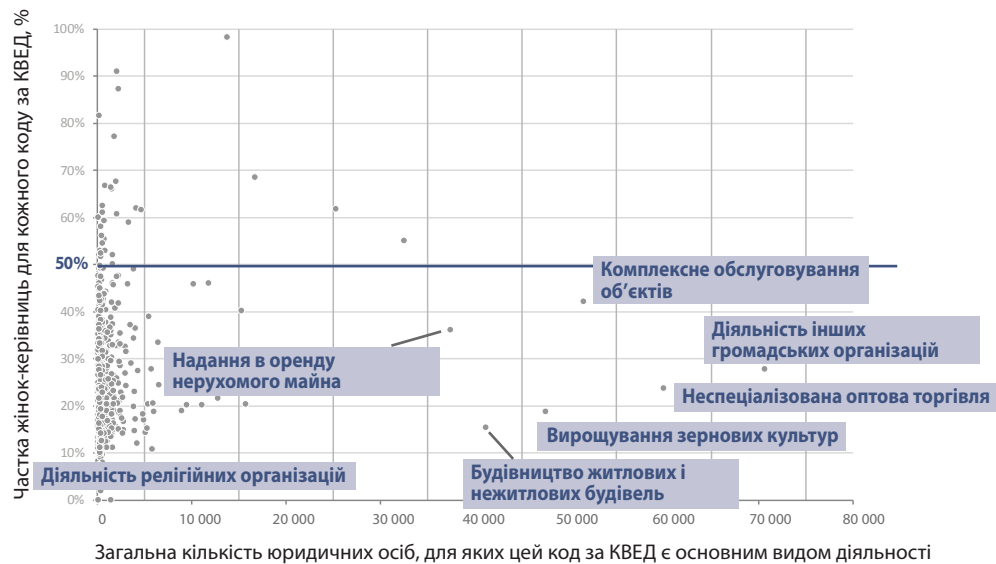

Рис. 11. Найпоширеніші види діяльності юридичних осіб, у яких переважають організації, очолювані чоловіками

Якщо говорити про окремі види економічної діяльності в різних галузях, то переважно чоловіки очолюють юридичні особи в оптовій торгівлі, вирощуванні зернових, будівництві, комплексному обслуговуванні об'єктів. Також чоловіки керують більшістю громадських організацій та майже усіма релігійними організаціями.

Таблиця 5. Види діяльності юридичних осіб (клас КВЕД), в яких переважають організації, очолювані чоловіками

Частка чоловіків	Загальна кількість юридичних осіб	Вид діяльності (клас КВЕД)
78%	28881	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність
81%	69289	Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство
84%	69999	Будівництво
85%	3668	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря
89%	3728	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів

Втім, навіть у таких суто «чоловічих» галузях 12–18% керівників – жінки. Нижче представлено дані щодо жінок – керівників юридичних осіб у переважно «чоловічих галузях».

Таблиця 6. Частка жінок-керівників юридичних осіб у галузях, в яких переважають організації, очолювані чоловіками

Частка жінок-керівниць	Загальна кількість юридичних осіб	Вид діяльності (клас КВЕД)
Галузь: Будівництво		
20%	1485	Будівництво інших споруд, н.в.і.у.
21%	451	Інші роботи із завершення будівництва
21%	5834	Організація будівництва будівель
Галузь: Транспорт		
20%	1267	Інший пасажирський наземний транспорт, н. в. і. у.
20%	1572	Складське господарство
20%	9384	Вантажний автомобільний транспорт
28%	8376	Інша допоміжна діяльність у сфері транспорту

Серед юридичних осіб, які очолюють чоловіки, більша частка припадає на оптову та роздрібну торгівлю, переробну промисловість, сільське господарство та будівництво.

Водночас серед юридичних осіб, якими керують жінки, – більша частка освітніх закладів, органів державного управління й адміністрування, закладів обслуговування та охорони здоров'я.

Щодо фізичних осіб, то серед жінок – ФОП більша частка припадає на оптову та роздрібну торгівлю й інші послуги, тоді як серед чоловіків – ФОП більша (порівняно з жінками) частка тих, хто займається інформацією та телекомунікаціями, переробною промисловістю, транспортом.

Найбільші за кількістю суб'єктів гендерно збалансовані галузі (мають 45–55% керівників-жінок) – «Оптова та роздрібна торгівля» та послуги (а саме, «Інші послуги»).

Найбільші за кількістю суб'єктів гендерно збалансовані галузі (мають 45–55% керівників-жінок) – «Оптова та роздрібна торгівля» та послуги.

Серед юридичних осіб найбільшою галуззю зі збалансованими частками керівників жінок і чоловіків є державне управління. Також до гендерного балансу наближені галузі «мистецтво, спорт, розваги та відпочинок», а також готелі та ресторани («тимчасове розміщення та організація харчування»).

На рівні окремих видів діяльності найбільшими з гендерним балансом керівників юридичних осіб є загальне державне управління, роздрібна торгівля продуктами харчування та діяльність ресторанів.

ЖІНКИ
ТА ЧОЛОВІКИ
НА КЕРІВНИХ
ПОСАДАХ
В УКРАЇНІ

Серед ФОП найбільшими з гендерно нейтральних галузей є «професійна, наукова та технічна діяльність» і «адміністративне та допоміжне обслуговування».

Роздрібна торгівля з лотків і на ринках іншими товарами (окрім харчів та одягу), надання в оренду нерухомого майна та діяльність ресторанів є найбільшими за числом суб'єктів видами діяльності, де кількість ФОП – жінок і чоловіків є збалансованою.

2.5. РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНОГО РОЗПОДІЛУ КЕРІВНИКІВ ПІДПРИЄМСТВ ТА ФОП

Загалом регіональні відмінності щодо частки жінок та чоловіків серед керівників в Україні є доволі незначними, окрім м. Києва, що суттєво вирізняється як за кількістю зареєстрованих ФОП та юридичних осіб, так і за часткою чоловіків – 66% порівняно з 60%, що є середнім значенням для всієї України.

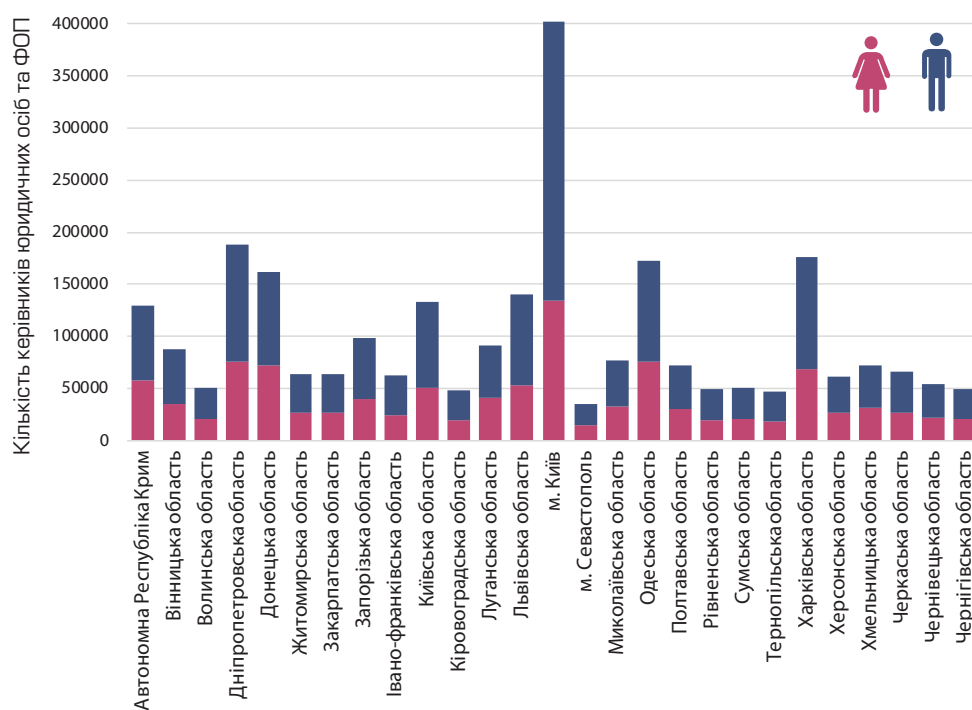
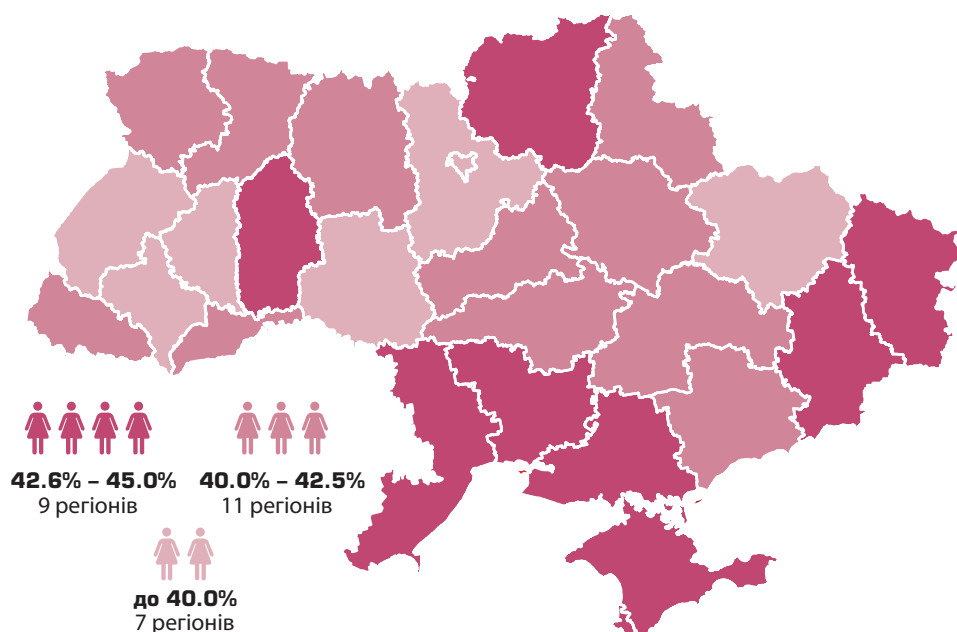

Рис. 12. Частка жінок серед керівників юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців в регіонах України

Це пояснюється насамперед тим, що м. Київ надзвичайно відрізняється від інших регіонів України за співвідношенням юридичних осіб і ФОП. Якщо для решти України частка юридичних осіб серед усіх суб'єктів господарювання складає 33%, то у столиці вона становить 58%. Але навіть серед зареєстрованих у м. Києві юридичних осіб жінок-керівниць суттєво (на 4 в. п.) менше, ніж у середньому в інших регіонах (а саме, 27% щодо 31%).

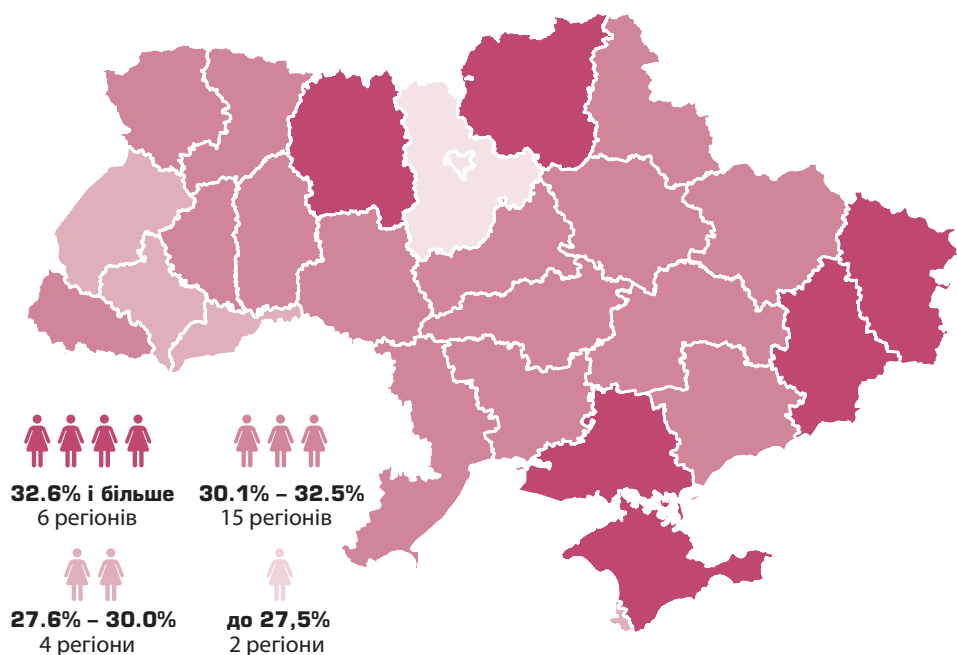
Частка юридичних осіб серед усіх суб'єктів господарювання складає 33%, у столиці вона становить 58%

Карта 1. Частка жінок серед керівників юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців в областях України.

Певні регіональні відмінності щодо співвідношення кількості жінок та чоловіків серед ФОП та керівників юридичних осіб мають місце, значення часток коливаються у діапазоні 8 відсоткових пунктів для фізичних осіб – підприємців і 9 відсоткових пунктів – для юридичних осіб. Хоча відмінності між сусідніми областями іноді порівняно невеликі, можна з обережністю говорити про певні регіональні закономірності.

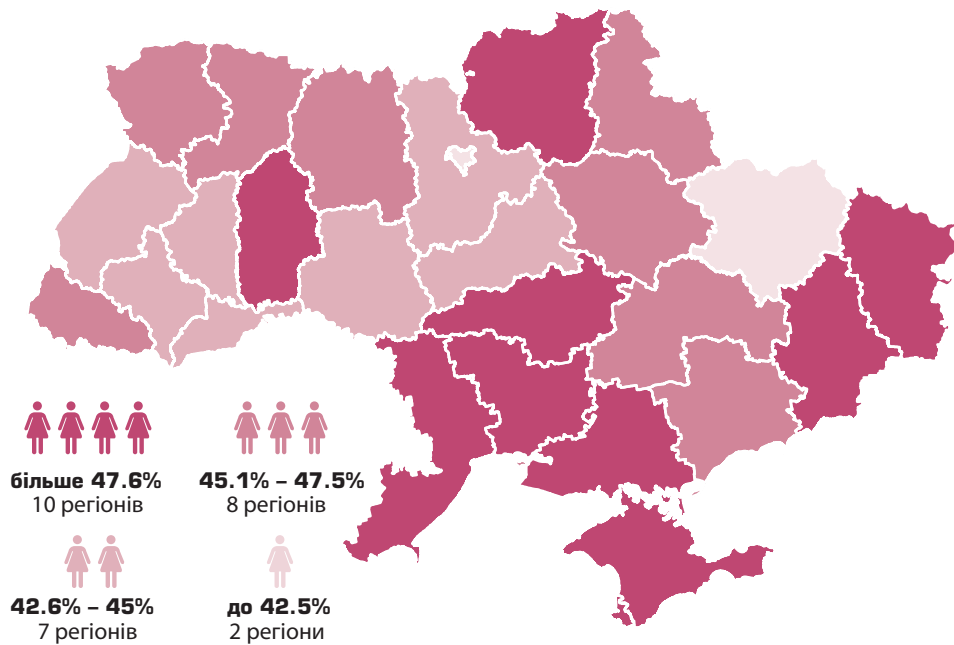
ЖІНКИ
ТА ЧОЛОВІКИ
НА КЕРІВНИХ
ПОСАДАХ
В УКРАЇНІ

Карта 2. Частка жінок серед керівників юридичних осіб в областях України.

Так, Київ і Київська область мають найменшу частку жінок серед керівників юридичних осіб, а у Донецькій області ця частка найбільша. Також у Києві найменша частка жінок серед фізичних осіб – підприємців, а найбільша вона – у Луганській області. Висока частка жінок серед ФОП у Хмельницькій області, вважаємо, пояснюється, зокрема, тим, що тут порівняно висока питома вага ФОП, чий основний вид економічної діяльності – «Роздрібна торгівля», в якому, як було зазначено вище, переважають жінки. Таких у Хмельницькій області 53%, більше їх лише в Луганській області (54%).

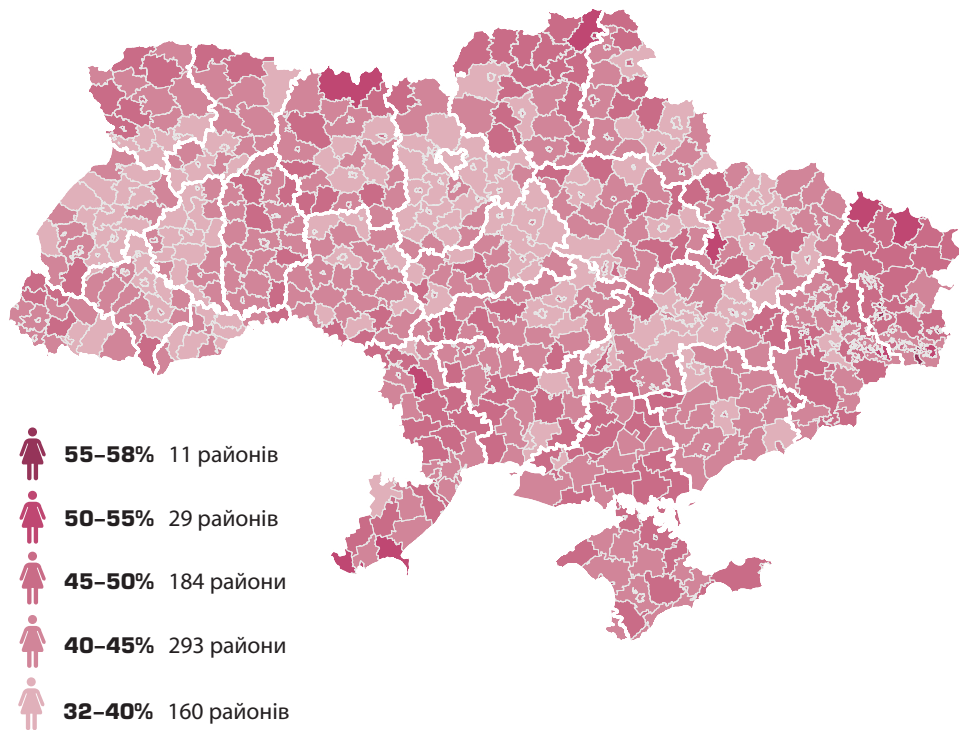
Київ і Київська область мають найменшу частку жінок серед керівників юридичних осіб

Карта 3. Частка жінок серед фізичних осіб-підприємців в областях України

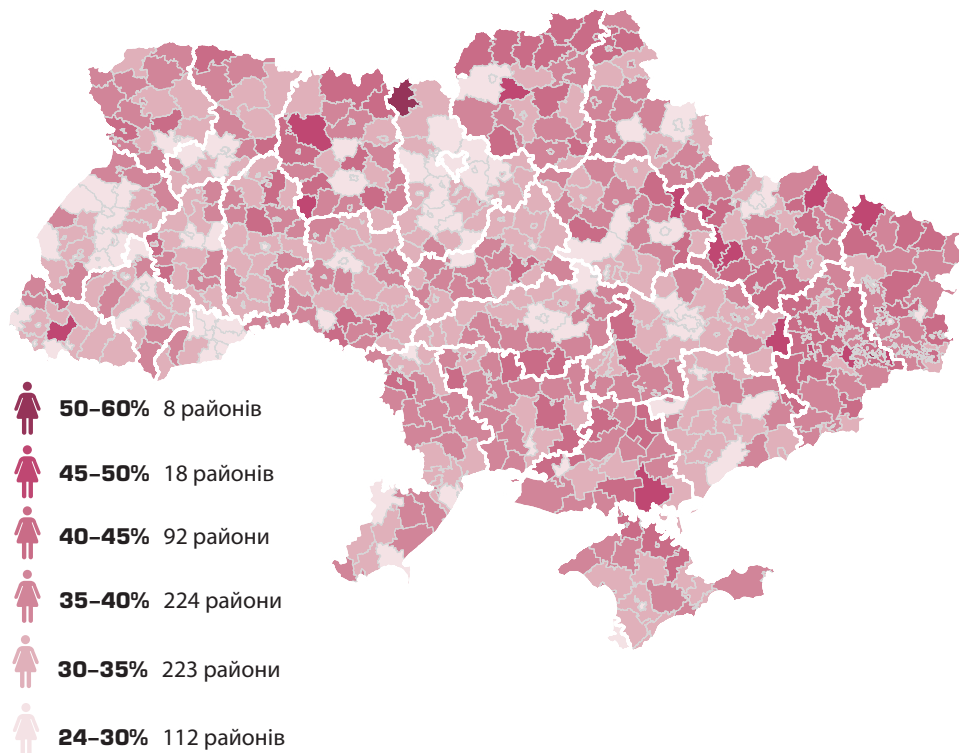
Донбас та Крим у відкритих даних

У відкритих даних Мінюсту відображаються дані по Автономній Республіці Крим, місту Севастополю та непідконтрольних уряду частинах Донецької та Луганської областей. Насправді, нових суб'єктів господарської діяльності на цих територіях не реєструють, але ті, що вже були зареєстровані раніше і не подалися на закриття, відображаються у реєстрі як діючі та зареєстровані у відповідному регіоні.

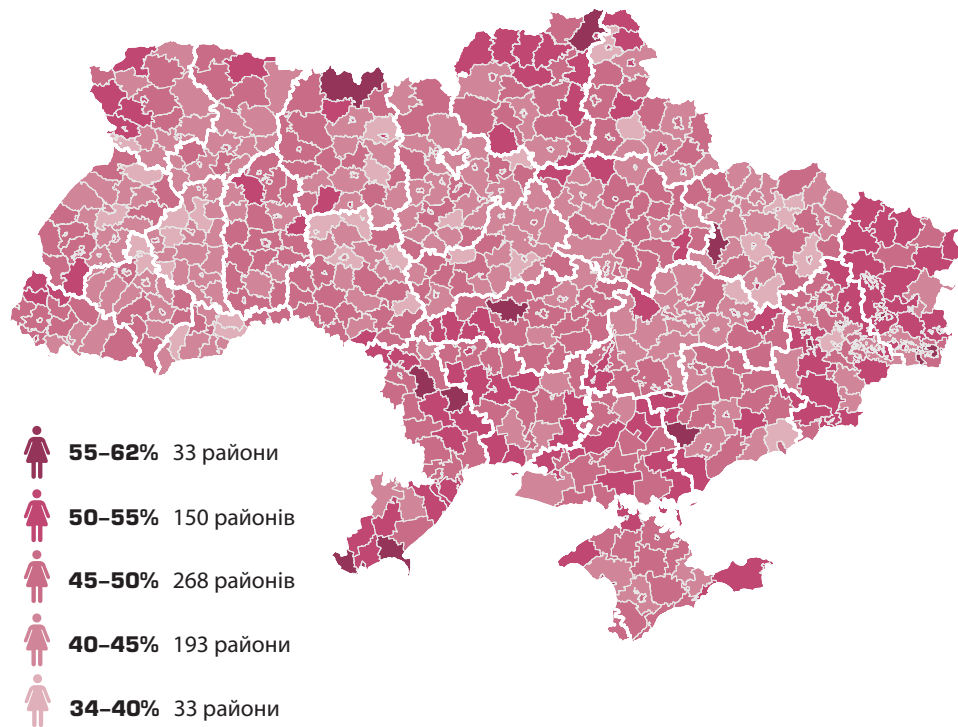

Карта 4. Частка жінок серед керівників юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців у районах та містах обласного значення України

ЖІНКИ
ТА ЧОЛОВІКИ
НА КЕРІВНИХ
ПОСАДАХ
В УКРАЇНІ

Карта 5. Частка жінок серед керівників юридичних осіб у районах та містах обласного значення України

Карта 6. Частка жінок серед фізичних осіб-підприємців у районах та містах обласного значення України

2.6. ТРЕНДИ ЩОДО ГЕНДЕРНОГО РОЗПОДІЛУ КЕРІВНИКІВ ЗА РОЗМІРОМ НАСЕЛЕНОГО ПУНКТУ

Цікавими виявилися результати аналізу часток жінок та чоловіків серед керівників юридичних осіб та ФОП за типом населеного пункту (місто / село, категорія міста за кількістю населення), де зареєстровані підприємства та ФОП.

Загалом для юридичних осіб та ФОП частка жінок-керівників вища у малих містах (особливо) та селах. Серед юридичних осіб ця тенденція є чітко вираженою: чим меншим є населений пункт, тим більша частка керівників-жінок. Водночас серед ФОП частка жінок найвища у містах з населенням до 100 тисяч (але не в селах).

Серед юридичних осіб у багатьох галузях спостерігається така тенденція: у більших містах гендерний склад керівників більш збалансований, а у менших

Серед ФОП частка жінок найвища у містах з населенням до 100 тисяч

Таблиця 7. Частка жінок серед керівників юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців за типом та розміром населеного пункту

	A	B	C	D	
	Місто, населення > 1 млн. осіб	Місто, 500 тис. – 1 млн.	Місто, 100 тис. – 500 тис.	Місто, < 100 тис.	Село
Загалом	36%	39%	41%	44%	41%
Юр.особи	28%	29%	29%	32%	34%
ФОП	43%	45%	46%	49%	45%

містах та селах галузі мають більш виражений гендерний профіль (яскравіше виражені «більш жіночі» та «більш чоловічі» галузі за статтю керівника).

Таблиця 8. Частка жінок та чоловіків серед керівників юридичних осіб за видом економічної діяльності, типом та розміром населеного пункту

	A	B	C	D				
	Місто, населення > 1 млн. осіб	Місто, 500 тис. – 1 млн.	Місто, 100 тис. – 500 тис.	Місто, < 100 тис.	Село	Загальна кількість юр.осіб	Частка від загальної кількості юр.осіб	
БІЛЬШЕ ЖІНОК У ДРІБНІШИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТАХ								
Освіта	56%	67%	63%	69%	78%	44476	4%	
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	41%	38%	40%	43%	47%	28828	3%	
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	35%	40%	37%	49%	56%	39342	4%	
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	31%	30%	31%	47%	66%	13169	1%	
Фінансова та страхова діяльність	29%	31%	32%	33%	36%	9656	1%	
Інформація та телекомунікації	26%	25%	27%	29%	32%	27551	3%	
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	24%	25%	24%	26%	29%	231046	23%	
НЕМАЄ ОДНОСПРЯМОВАНОГО ТРЕНДУ								
Тимчасове розміщування й організація харчування	43%	47%	44%	44%	41%	16531	2%	

ЖІНКИ
ТА ЧОЛОВІКИ
НА КЕРІВНИХ
ПОСАДАХ
В УКРАЇНІ

Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	38%	40%	39%	42%	36%	79920	8%	
Операції з нерухомим майном	34%	35%	37%	38%	35%	50294	5%	
Професійна, наукова та технічна діяльність	31%	32%	31%	33%	31%	63298	6%	
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	19%	16%	16%	15%	23%	7213	1%	

БІЛЬШЕ ЧОЛОВІКІВ У ДРІБНІШИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТАХ

Надання інших видів послуг	30%	30%	33%	33%	25%	142439	14%	
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	23%	23%	22%	21%	20%	28881	3%	
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	22%	21%	19%	19%	18%	69289	7%	
Переробна промисловість	21%	18%	19%	19%	17%	68204	7%	
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	19%	17%	13%	13%	15%	3668	0.4%	
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	17%	12%	11%	11%	9%	3738	0.4%	
Будівництво	16%	15%	15%	15%	15%	69999	7%	

Більша частка жінок серед керівників юридичних осіб у дрібних населених пунктах спричинена такими факторами:

1. Вища частка жінок у менших містах та селах у найбільшій (за кількістю юридичних осіб) галузі «оптова та роздрібна торгівля», на яку припадає 25% усіх юридичних осіб.
2. У більших містах галузі мають більш збалансоване управління, але чоловіки тут займають керівні посади у «більш жіночих галузях» частіше, ніж жінки – у «більш чоловічих».

У більших містах галузі мають більш збалансоване управління

Серед ФОП тенденція до збільшення частки жінок у дрібніших населених пунктах формується головним чином за рахунок галузі «Оптова та роздрібна торгівля», на яку припадає 53% ФОП. У багатьох інших галузях спостерігається скоріше протилежна тенденція – частка жінок вища у більших містах.

Таблиця 9. Частка жінок та чоловіків серед фізичних осіб-підприємців за видом економічної діяльності, типом та розміром населеного пункту

	A	B	C	D	Село	Загальна кількість ФОП	% від загальної кількості ФОП	
	Місто, населення > 1 млн. Осіб	Місто, 500 тис. - 1 млн.	Місто, 100 тис. - 500 тис.	Місто, <100 тис.				
БІЛЬШЕ ЖІНОК У ДРІБНИШИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТАХ								
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	47%	51%	53%	56%	54%	895951	52%	
Тимчасове розміщення й організація харчування	51%	54%	56%	56%	56%	59595	3%	
Надання інших видів послуг	63%	65%	65%	66%	67%	114046	7%	
Освіта	61%	65%	67%	67%	62%	11686	1%	
Фінансова та страхова діяльність	44%	46%	48%	48%	45%	8598	1%	
БІЛЬШЕ ЖІНОК У БІЛЬШИХ МІСТАХ								
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	58%	52%	50%	49%	45%	18918	1%	
Операції з нерухомим майном	56%	53%	53%	51%	48%	63797	4%	
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	50%	45%	47%	47%	39%	43458	3%	
Професійна, наукова та технічна діяльність	50%	48%	48%	48%	44%	86167	5%	
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	45%	44%	44%	40%	36%	14694	1%	
Переробна промисловість	30%	27%	28%	27%	22%	90971	5%	
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	28%	21%	23%	21%	16%	29823	2%	

ЖІНКИ
ТА ЧОЛОВІКИ
НА КЕРІВНИХ
ПОСАДАХ
В УКРАЇНІ

Інформація та телекомунікації	25%	27%	23%	25%	24%	122977	7%	
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	17%	13%	12%	11%	8%	111718	7%	
Будівництво	13%	11%	11%	10%	8%	32691	2%	

Можна сформулювати інакше: у містах з населенням до 100 тис. осіб та селах 66–71% жінок – ФОП мають основний вид діяльності «Оптова та роздрібна торгівля». У середніх же та великих містах більшою є частка підприємців-жінок, що працюють в інших галузях.

Таблиця 10. Основні види економічної діяльності жінок – фізичних осіб-підприємців за типом та розміром населеного пункту

	A	B	C	D		
	Місто, населення > 1 млн. осіб	Місто, 500 тис. - 1 млн.	Місто, 100 тис. - 500 тис.	Місто, <100 тис.	Село	
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	43%	53%	61%	66%	71%	
Професійна, наукова та технічна діяльність	10%	7%	5%	4%	3%	
Інформація та телекомунікації	9%	6%	3%	3%	2%	
Операції з нерухомим майном	9%	6%	5%	3%	2%	
Надання інших видів послуг	9%	10%	10%	10%	9%	
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	4%	3%	3%	2%	1%	
Тимчасове розміщення й організація харчування	4%	4%	4%	4%	4%	
Переробна промисловість	4%	3%	3%	3%	3%	
Освіта	2%	1%	1%	1%	0.4%	
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	2%	2%	2%	1%	1%	
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1%	2%	1%	1%	1%	
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	1%	1%	1%	1%	0.4%	
Фінансова та страхова діяльність	1%	1%	1%	0.4%	0.4%	
Будівництво	1%	0.5%	0.5%	0.4%	0.3%	
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	0.2%	0.2%	0.3%	1%	2%	
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	0.1%	0.1%	0.1%	0.1%	0.1%	
ЗАГАЛОМ	100%	100%	100%	100%	100%	

ВИСНОВКИ

Гендерний дисбаланс є значним серед керівників організацій і майже відсутній серед фізичних осіб-підприємців.

Загальне співвідношення чоловіків та жінок серед керівників організацій та підприємців – 60% проти 40%. Приватне підприємництво в Україні є наближеним до гендерного балансу (46% жінок серед ФОП), водночас серед керівників юридичних осіб жінки складають лише 30%¹.

Беручи до уваги дані Держстату, можна припустити, що дисбаланс пов'язаний як з нижчою економічною активністю жінок, так і зі статусом жінок, що працюють: вони частіше є найманими працівниками, а частка самозайнятих та керівників / роботодавців серед них нижча, ніж серед чоловіків.

В освіті керують жінки, у транспорті, будівництві, сільському господарстві – чоловіки. Перелік видів діяльності, що керуються майже повністю або чоловіками, або жінками, дуже обмежений. Втім, чоловік на керівній посаді у більш «жіночій» галузі – явище загалом більш поширене, ніж жінка-керівник у більш «чоловічій» сфері.

Єдиною галуззю, що керується переважно жінками, є освіта (69% керівників – жінки). Також переважно «жіночою» є секція «Інші послуги» серед підприємців (92% жінок-керівниць у класі 96.02 «Надання послуг перукарнями та салонами краси»).

Водночас існують переважно «чоловічі» галузі, де понад 80% керівників – чоловіки: транспорт, будівництво, сільське господарство. Низка галузей є гендерно збалансованими (44–55% керівників є жінками) – це готелі та ресторани (серед усіх суб'єктів), державне управління, мистецтво / спорт / розваги (серед юридичних осіб), операції з нерухомістю, охорона здоров'я, а також оптова та роздрібна торгівля (серед ФОП).

У багатьох галузях є окремі види діяльності, де жінки-керівники становлять більшість. Перелік цих галузей відтворює стереотипи щодо традиційних видів діяльності жінок у домогосподарстві та громаді: освіта та догляд за дітьми, соціальна допомога (та діяльність профспілок), готелі, ресторани, роздрібна торгівля продуктами харчування та одягом, пошиття одягу, салони краси, туризм, мистецтво та відпочинок, контроль за коштами (облік та аудит).

У Києві суттєво меншою є частка жінок серед керівників. Відсоток чоловіків-керівників та ФОП у столиці загалом вищий, ніж у цілому по Україні як за рахунок більшої частки юридичних осіб у Києві, так і внаслідок нижчої представленості жінок у керівництві юридичними особами. У свою чергу, частка жінок-керівників та ФОП є вищою у малих містах, а серед юридичних осіб – також і в селах.

¹ Вочевидь серед юридичних осіб велика кількість приватних підприємств, проте у масиві даних ЄДРПОУ їх неможливо відокремити від інших установ та організацій (державної форми власності, органів влади, громадських організацій тощо).

Керівництво організаціями у великих містах більш гендерно збалансоване, але значною мірою внаслідок того, що чоловіки частіше керують більш «жіночими» галузями. Водночас малі міста та села показують більш виражений гендерний профіль галузей.

Серед підприємців частка жінок вища у невеликих містах за рахунок роздрібною торгівлі – для жінок-підприємців у малих містах та селах цей вид діяльності домінує. У більших містах жінки-підприємці урізноманітнюють діяльність, отже їх частка в інших галузях є вищою.

Отже, в Україні існує одна переважно «жіноча» сфера – це освіта, а також окремі більш «жіночі» та «чоловічі» види діяльності у багатьох галузях. Лідерство чоловіків у «жіночих» галузях є більш поширеним, хоча частка жінок-керівників також сягає 20% у переважно «чоловічих» галузях. У менших містах та селах жінки з більшою ймовірністю очолюють установи у традиційно жіночих видах діяльності та ведуть бізнес у роздрібній торгівлі. У більших містах жіноче лідерство демонструє галузеву різноманітність, але часто при цьому чоловіки частіше обіймають керівні посади у більш «жіночих» галузях.

ЩОДО ВІДКРИТИХ ДАНИХ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ

Незважаючи на те, що вже наявні відкриті дані Мінюсту дозволяють проводити статистичний аналіз у широкому спектрі напрямів і робити висновки щодо розподілу жінок і чоловіків на керівних посадах, існує нагальна потреба покращити якість відкритих даних.

Повнота відкритих даних. З огляду на індикатори, які застосовуються в європейських країнах, масиви ЄДРПОУ, опубліковані як відкриті дані, є суттєво обмеженими порівняно, наприклад, із ЄДР² (<https://usr.minjust.gov.ua/>), у якому (окрім одного імені керівника юридичної особи, одного імені ФОП, одного основного виду діяльності за КВЕД) також містяться такі дані:

1. Перелік засновників (учасників) юридичної особи, у тому числі прізвище, ім'я, по батькові.
2. Прізвище, ім'я, по батькові, дата обрання (призначення) осіб, які обираються (призначаються) до органу управління юридичної особи.
3. Повний перелік видів економічної діяльності, а не лише один основний вид за КВЕД.
4. Відомості, отримані в порядку взаємного обміну інформацією з відомчих реєстрів органів статистики, Міндоходів (реформовано у Державну фіскальну службу шляхом перетворення згідно із постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 №160 «Про утворення Державної фіскальної служби»), Пенсійного фонду України.
5. Дані про розмір статутного капіталу.

²Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань

6. Інші показники, які допомагають набагато глибше аналізувати гендерні особливості підприємництва в Україні

Втім, дані ЄДР не є доступними як відкриті дані: доступ до них є, по-перше, платним, а по-друге, надається лише по API (application programming interface – інтерфейс прикладного програмування), який забезпечує пошук за критеріями і не дозволяє авантажувати масив даних для усестороннього аналізу.

Охайність даних. Відкриті дані ЄДРПОУ також мають доволі низьку якість і не відповідають стандартам «охайних даних» (tidy data). Охайні дані – це чисті дані (не містять помилок та одруків, стандартизовані значення змінних, тощо) та правильно структуровані дані. Якщо дані охайні, їх можна швидко аналізувати – навіть дуже великі масиви; якщо ж дані брудні, неохайні, то для їх очищення, приведення у повністю машиночитаний вигляд, буває потрібно затратити дуже багато людських та часових ресурсів.

Міцезнаходження. Для адреси у наборі даних – лише одне поле, нема розбивки на область, район, і т. д. Відповідно, для аналізу даних за регіонами необхідно спеціальними програмними засобами обробляти масив даних, створювати окремі змінні та приводити їх значення до уніфікованого вигляду. Назви містять латинську літеру «і», топоніми іноді містять латинську «с». На жаль, у масиві відсутні коди КОАТУУ, які б дозволили суттєво спростити пошук інформації та аналіз у регіональному вимірі.

Види діяльності. У масиві бувають записи, в яких відсутні види діяльності (за КВЕД). Таких у базі близько 5%.

Стать. Як уже згадувалося вище, у реєстрі відсутній параметр «стать» (особи, що вказана як керівник юридичної особи або ФОП). Аналіз за статтю було здійснено за закінченнями по батькові.

Імена. У реєстрі далеко не у всіх слов'янських іменах наявне по батькові, що унеможлиблює визначення статі відповідно до вказаного алгоритму. Масив містить певну частину іноземних імен, що не дозволяє однозначно визначити стать особи. Більше того, у близько 4% записів імена взагалі відсутні.

КВЕД. За останні понад 20 років в Україні змінили одна одну три редакції класифікації видів економічної діяльності – ДК 009-96, КВЕД-2005 та КВЕД-2010 (чинний нині). Відповідно, у реєстрі наявні різні варіанти кодування видів економічної діяльності, що також ускладнює процес дослідження, оскільки потребує приведення кодів ДК 009-96 та КВЕД-2005 до КВЕД-2010.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

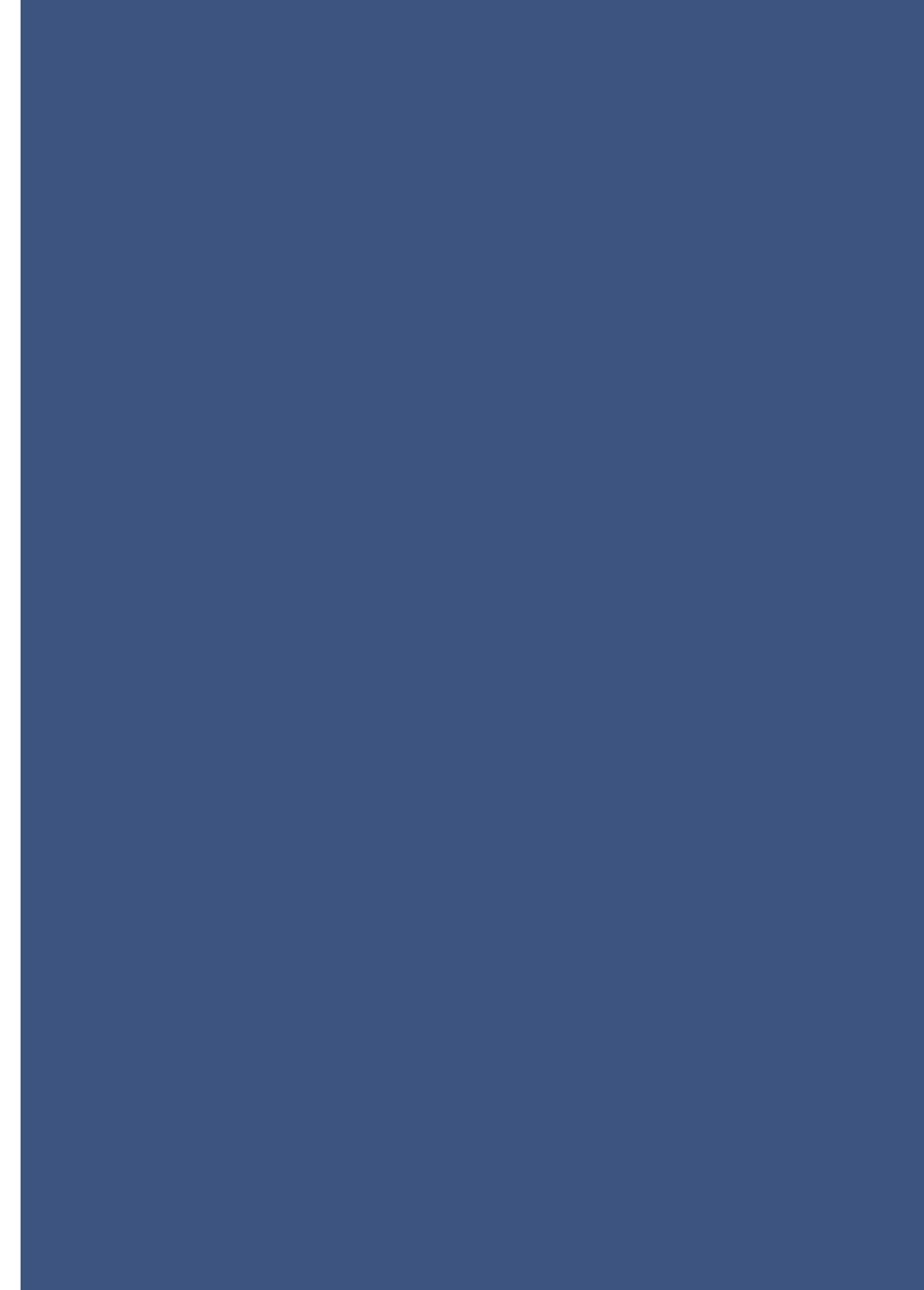
- Додати поле «стать» (керівника юридичної особи або ФОП).
- Розділити поле «Місцезнаходження» на окремі поля (індекс, регіон, район, населений пункт тощо).
- Додати поле «КОАТУУ»³ (для однозначної ідентифікації населеного пункту, його типу, місця в ієрархії адміністративно-територіального устрою).
- Додати поле «Форма власності» / «Організаційно-правова форма» (за класифікатором організаційно-правових форм господарювання (КОПФГ)).
- Привести коди ДК 009-96 та КВЕД-2005 до КВЕД-2010.
- Виправити наявні граматичні та орфографічні помилки.

Окремо слід зазначити, що вибраний формат оприлюднення даних Реєстру (XML) у цьому випадку не є оптимальним, оскільки надто складний для цих даних. Реєстр по суті є простою прямокутною таблицею і не потребує таких опцій, як підтримка складних типів даних або ж підтримка ієрархії даних.

Такий підхід ускладнює парсинг (розбір) даних, що негативно впливає на швидкість розробки відповідного програмного забезпечення, і згодом – на швидкість обробки файлів XML, які до того ж великі за розміром. Крім цього, файли XML мають незрозумілі порожні рядки між вузлами. Пропонуємо використовувати формат CSV, що дозволяє зменшити розмір файлів з даними Реєстру в середньому удвічі, не кажучи вже про простоту синтаксичного розбору.

Також вважаємо за доцільне обговорити можливість доступу до ЄДР у форматі відкритих даних (з огляду на згадані вище важливі для гендерного аналізу показники, які містяться в ЄДР, але недоступні для аналізу).

³ Державний класифікатор об'єктів адміністративно-територіального устрою України

ДО 2030

